

Ю. І. Кундієв, О. П. Яворовський, І. М. Трахтенберг, І. М. Сахарчук

Володимир Підгаєцький!

ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ

1889 – 1937

Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, І.М. Трахтенберг, І.М. Сахарчук

ВОЛОДИМИР ПІДГАСЦЬКИЙ: ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ.

1889-1937

*«Засланий вчений мав умер-
ти для науки, хоч тіло його,
виснажене працею, ще конало
десь у далекому таборі».*

Н. Полонська-Василенко

Київ – 2008

ББК 59.2. (4 укр.)
УДК 613(092 477)
В 68

Книга друкується згідно з рішенням Вченої ради
Інституту медицини праці АМН України,
протокол № 15 від 27.12.2007 року.

Рецензенти:

Б. П. Криштопа – доктор медичних наук, професор;
Ф. Я. Ступак – кандидат медичних наук, доцент.

В 68 **Кундієв Ю. І., Яворовський О. П., Трахтенберг І. М., Сахарчук І. М.**
Володимир Підгаєцький: Повернення із забуття. 1889–1937.–
Житомир: «Полісся», 2008.–324 с.
ISBN 978-966-655-311-2

Ця книга присвячена видатному українському вченому-гігієністу і педагогу, професору медичного факультету Українського державного університету в УНР та Київського медичного інституту, засновнику першої в колишньому СРСР кафедри гігієни праці і першої у Східній Європі Київської досвідної станції з наукової організації праці (НОП) у сільському господарстві, директору Інституту фізичної культури ВУАН Володимиру Яковичу Підгаєцькому.

У центрі уваги авторів – висвітлення ролі вченого як новатора, який у 20-ті роки ХХ ст. започаткував в Україні такі нові для того часу наукові напрями, як антропосоціологію, евгеніку, медичну генетику, фізичне виховання людини, гігієну, фізіологію і психологію праці, наукову організацію праці в сільському господарстві.

Книга призначена для фахівців галузі, а також викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться вітчизняною історією медицини в цілому та історією розвитку гігієнічної науки зокрема.

ББК 59.2. (4 укр.)
УДК 613(092 477)

ISBN 978-966-655-311-2

© Кундієв Ю. І.,
Яворовський О. П.,
Трахтенберг І. М.,
Сахарчук І. М., 2008.

ЗМІСТ

ДО ЧИТАЧА	5
ПРО КНИГУ	9
Розділ 1. ІСТОРИЧНЕ, ЕКОНОМІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПІДРУНТЯ СТАНОВЛЕННЯ ГІГІЄНИ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	17
Розділ 2. ПРОФЕСОР В.Я. ПІДГАЄЦЬКИЙ: НАУКОВИЙ ЗЛЕТ, ПЕРЕРВАНИЙ ПОСТРІЛОМ	47
* Лікар-педагог-вчений	48
* У жорнах сталінського тоталітарного режиму	56
* В країні мук і відчаю	66
Розділ 3. ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І НАУКОВИЙ СПАДОК В.Я. ПІДГАЄЦЬКОГО	74
* Перша кафедра професійної гігієни, заснована професором В.Я. Підгаєцьким	74
* Перша у Східній Європі Київська досвідна станція з наукової організації праці (НОП) у сільському господарстві	87
* В.Я. Підгаєцький – директор Інституту фізичної культури ВУАН (1921-1929 р.р.)	106
* Основні наукові положення вчення проф. В.Я. Підгаєцького про НОП у сільському господарстві	124
* Наукові рекомендації і практичні заходи з профілактики сільськогосподарського травматизму	146

**Розділ 4. ЗАКОРДОННЕ НАУКОВЕ ВІДРЯДЖЕННЯ
ТА УЧАСТЬ В.Я. ПІДГАЄЦЬКОГО У ТРЕТЬОМУ
МІЖНАРОДНОМУ КОНГРЕСІ ЗНОП У РИМІ..... 159**

**Розділ 5. ДОКУМЕНТИ. МАТЕРІАЛИ. ПРОГРАМИ.
ПІДРУЧНИКИ І МОНОГРАФІЇ, ЩО ВИЙШЛИ
ОКРЕМИМИ ВИДАННЯМИ. ДЕЯКІ МАЛОВІДОМІ
ПРАЦІ. ФОТО 178**

**Розділ 6. БІБЛОГРАФІЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ПРОФ. В.Я. ПІДГАЄЦЬКОГО 275**

**Розділ 7. ЗІ СПОГАДІВ АКАДЕМІКІВ Ю.І. КУНДІЄВА
ТА І.М. ТРАХТЕНБЕРГА ПРО УЧНІВ
В.Я. ПІДГАЄЦЬКОГО 280**

* Професор М.К. Вітте – продовжувач
справи В.Я. Підгаєцького і В.Ю. Чаговця 280

* Післявоєнні роки кафедри гігієни праці –
спадкоємиці традицій свого засновника
(зі спогадів про Alma-mater) 289

**Розділ 8. КАФЕДРА ГІГІЄНИ ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНИХ
ЗАХВОРЮВАНЬ НМУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ –
ШКОЛА ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ-ГІГІЄНІСТІВ
ТА ЛІКАРІВ-ПРОФІЛАКТИКІВ 302**

ПІСЛЯМОВА 320

Наукове видання

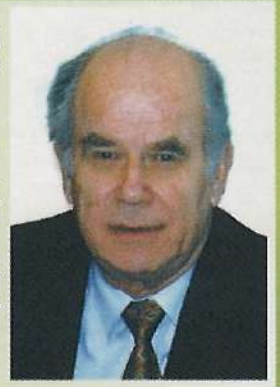
**Кундієв Юрій Ілліч
Яворовський Олександр Петрович
Трахтенберг Ісак Михайлович
Сахарчук Іван Михайлович**

**ВОЛОДИМИР ПІДГАЄЦЬКИЙ:
ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ. 1889-1937**

Монографія

Редактор *В.І. Хренов*
Технологічний контроль та коректування *Т.М. Мороз*
Комп'ютерний набір і верстка *С.О. Стахівська*

КУНДІЄВ ЮРІЙ ІЛЛІЧ – закінчив Київський медичний інститут у 1951 р., потім аспірантуру при НДІ гігієни праці і профзахворювань. Працював у тому ж інституті науковим співробітником, керівником лабораторії, заступником директора. З 1964 р.– беззмінний директор інституту. Доктор медичних наук, професор, академік Національної академії наук і Академії медичних наук України, член-кореспондент Російської АМН, заслужений діяч науки, лауреат Державної премії України, премії ім. Ф.Ф.Ерісмана. Автор монографій, керівництв, підручників, наукових статей з проблем профілактичної медицини гігієни праці і профзахворювань, фізіології праці, промислової і сільськогосподарської токсикології, історії медицини.

ЯВОРОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ – 1975 року з відзнакою закінчив Київський медичний інститут, потім аспірантуру при кафедрі гігієни праці і професійних захворювань, де пройшов шлях від аспіранта до завідувача кафедри. Нині доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри гігієни праці і профзахворювань, проректор з навчальної роботи Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, член-кореспондент Академії медичних наук, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії України. Автор 340 наукових праць, у тому числі близько 20 підручників, навчальних посібників і монографій.

ТРАХТЕНБЕРГ ІСАК МИХАЙЛОВИЧ – випускник Київського медичного інституту 1946 року. Закінчив аспірантуру при кафедрі гігієни праці того ж інституту, працював асистентом, доцентом, професором кафедри. 1972 р. перейшов на роботу у Київський НДІ гігієни праці і профзахворювань, де очолив лабораторію промислової токсикології і гігієни праці при використанні хімічних речовин. Доктор медичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Академії медичних наук України, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії України, академічних премій Академії медичних наук України. Автор монографій, керівництв, підручників, наукових статей і науково-популярних книг у галузі гігієни, медицини праці, загальної профілактичної і лікарської токсикології, історії медицини, мемуаристики.

САХАРЧУК ІВАН МИХАЙЛОВИЧ – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця. 1964 року закінчив історико-філософський факультет Київського державного університету ім. Т. Г.Шевченка. В Національному медичному університеті працює 37 років. Пройшов шлях від викладача (1970), старшого викладача (1972), доцента (1976) до в.о. завідувача кафедри соціології (2000-2002). Автор біля 100 публікацій, у т.ч. 3-х монографій (у співавторстві).

